5. Zabiya I. "Сучасна чеська поезія. Іван Верніш" + Проект "Fool of sense". URL: <http://litcentr.in.ua/news/2013-02-27-2509> (дата звернення 17.04.2018).
6. Wernisch I. Prohulanka dovkola pyvovarni. URL: http://books.lutasprava.com/index.php?route=product/product&product_id=69.
7. Ivan Wernisch. URL: http://ftp.mgo.opava.cz/kry/jazyk_cesky/citanka/097-wernisch.pdf (дата звернення 17.04.2018).

Мушкетик Л.

д.ф.н., чл.-кор. НАНУ, провідний науковий співробітник, Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (Україна)

Mushketyk L.

*Doctor of Philology, Corresponding Member of AS
Rylsky Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology of Ukrainian Academy of
Sciences (Ukraine)*

ОБРАЗ ЛАЙОША КОШУТА У ФОЛЬКЛОРНІЙ ТРАДИЦІЇ СЛОВ'ЯН

IMAGE OF LAYOSH KOSHUT IN THE SLAV FOLKLORE TRADITIONAL

У статті йдеться про фольклорне трактування подій угорської революції 1848–1849 років під проводом Лайоша Кошута в австрійській імперії, образ якого змальовано доволі суперечливо у народних піснях та наративах хорватів, словаків, українців-русинів та ін. Порушено проблему історичної достовірності фольклорних творів, особливості відтворення подій художньо-поетичними засобами, трансформації і актуалізації, наведено паралелі з угорськими джерелами
Ключові слова: угорська революція, Лайош Кошут, слов'янський фольклор, історизм, поетика, тематика, актуалізація.

The question of historicism, historical authenticity of folklore works has long been of interest to researchers, since oral history not only complements historical sources, but often presents a mixed interpretation of events and characters. In their own way, the people also interpreted the events of the Hungarian liberation revolution of 1848-1849 under the leadership of Layosh Koshut against the Hapsburg dynasty, combined with such a pressing issue for peasants as the abolition of the serfdom. The Slavic folklore about Layosh Koshut is represented by folk songs and legends, and reproduces the main points of the liberation war: the mobilization of the local population, its struggle for freedom, the arrival of the Russian army and defeat, the capitulation and escape of Koshut, etc., as well as such a pressing issue for peasants as the elimination of the serfdom, which peasants associate with Koshut or with the Cossier. People's views on Koshut in songs are controversial. They partially contain anti-Hungarian motives, Koshut's condemnation, in others his defeat is sympathy. The peasants are struggling for national and social freedom, as opposed to the serfdom, which is devoted to many places in the folk narratives of the region. Over time, in folk works, there is a permutation of time and space, some historical characters and places are replaced by others, changing and actualizing. The article addresses the problem of historical authenticity of folklore works, peculiarities of reproduction of events by artistic and poetic means, their parallels with Hungarian sources, transformation and actualization over time.

Key words: Hungarian revolution, Layosh Koshut, Slavic folklore, historicism, poetics, themes, actualization.

Питання історизму, історичної достовірності фольклорних творів здавна цікавило і цікавить дослідників, адже усна історія не лише доповнює історичні джерела, а й подає власне, часто неоднозначне тлумачення подій і персонажів. По-своєму народ інтерпретував і події угорської визвольної революції 1848–1849 років під проводом Лайоша Кошута в Австрійській імперії, якою правила династія Габсбургів, поєднані з таким насущним для селян питанням як відміна панщини.

Відомо, що в угорському як пісенному, так і прозовому фольклорі існує багата традиція про очільника угорської революції*. Однак події визвольної

* Сюжети і мотиви угорських наративів про Кошута вміщено у найновішому «Каталозі угорських переказів» З. Мадяра (2018 р.) [Magyar 2018: 16].

війни збереглися і в культурній пам'яті інших народів тогочасної Австро-Угорської імперії, зокрема у словаків, румунів, сербів, німців, своєрідним є фольклор українців-русинів, народи регіону оцінюють її з власних позицій. Ці відомості збирали і вивчали у різні періоди Н. Тордінац, Б. Беллошич, Й. Ернеї, М. Драгоманов, І. Франко, Г. Стрипський, О. Сабо, Д. Ортутаї, І. Кріза, І. Сенько, Л. Мушкетик та ін.

Метою нашого дослідження є огляд уснословесної творчості слов'янських народів про Лайоша Кошута, питань їх історичної достовірності, сюжетики і тематики, поетичних особливостей, змалювання образу головного героя, пошук певних паралелей з угорськими та міжнародними сюжетами.

У згадуваний період відомості в тогочасній лубковій літературі, пісенні і віршовані твори з'являються не лише угорською, а й німецькою, словацькою, хорватською та ін. мовами. Згодом національні політичні рухи можуть змінювати своє трактування подій і ті, хто був на боці ворога, постають як національні герої. Такими є Й. Гурбан, Л. Штур, А. Янку.

Так хорватського полководця, бана Йосипа Єлачича ще за життя шанували як визволителя Габсбургів і впродовж нетривалого часу він став національним героєм хорватів. У 1848 р. оприяднено книгу «Єлачичиада» німецькою мовою, де прославляються його подвиги. Водночас створюються пісні хорватською мовою, де засуджують Кошута, а також такі, у яких виражається усвідомлення спільної долі:

«Ćilim tkala Košutova majka
Ćilim tkala za godzinu dana:
Po ćilimu grane pometala,
Četir grane – na četiri strane
Prva grana Košutova glava
Drugova grana – Petrović Mihaila
Treća grana našega Luzana,
A četverta cara Ferdinara»

[Sztripszky 1907: 84].

Про війну Єлачича і про антихорватські погляди угорців ідеться передусім у переказах, лубкових текстах, та є й дані з боку хорватів. Один із

текстів, записаних дослідником Балінтом Беллошичем починається рядками: «Що ти робиш, хорвате, в угорській землі? Чи хочеш мати угорську корону?...» [Dégh 1952]. Заслугує ваги і те, що частина хорваїв, що проживали на території Угорщини, відмежувалась від Слачича і засудила «іллїрійський напад». До прикладу, частина хорватів області Зала не підтримали антиугорських воєн Слачича.

Пісні цього періоду словацькою мовою теж є різними за змістом. Словаки, які воювали разом з угорцями у 1849 році, співали патріотичні пісні, співи своєю мовою про те, як шикуються гонведи (солдати), звучить бойовий гімн князя Ференца Ракоці, армія під бойовими знаменами вирушає за головнокомандувачем. Однак фактом є й те, що вже у XIX столітті у народних піснях словаків угорці постають як вороги.

Існує багато тогочасних джерел, де йдеться про воєнні події у Трансильванії. Так, в одній з пісень проголошується, що «румун, поляк і угорець більше не хочуть ланцюгів і виганяють тиранів» [Érdei története 1966: 119]. Чимало фольклорних творів побутувало про румуна Аврама Янку як національного героя.

Існує й українська традиція про події згадуваної визвольної війни, це переважно пісні та перекази. Кошутівський фольклор зафіксовано не лише в Закарпатті, а частково на Буковині, а також у Галичині. У піснях українців ставлення до Кошута є неоднозначним, суперечливим. М. Костомаров писав: «Народне серце буває свавільно незбагненним у співчутті до особистостей, про які зберігаються добрі спогади в народній масі» [Kostomarov 1877: 128]. З одного боку, з Кошутом пов'язані надії на визволення, свободу, народ співчуває його поразці, з іншого – висловлюються антиугорські настрої, простий люд не підтримує Кошута. Так, у збірках І. Панькевича та ін. вміщено пісню, що прославляє угорського очільника:

«Добрі было в Угерской/ Мадьярской краині,
Доки бывал Кошшут у Будині.
Як ся Кошшут выбирал з Будина,
Остань здрава Угерска краина!» [Pan'kevych 1938: 539].

У піснях про Кошута звучать мотиви народних рекрутських та вояцьких пісень, що увійшли в авторські пісні самих солдат. Так, І. Франко віднайшов пісню, складену в полку Нассау, що брав участь у війні, і надруковану в «Зорі Галицькій» (1850 р., ч. 24 з д. 25 марта). У тексті прославляється австрійська вояччина, переможне просування військ, звучать мілітаристські настрої. Однак і в ці твори увійшли рядки, позначені суто народними засобами змалювання війни і трагічної загибелі в чужій країні. Друга пісня, подана І. Франком, є, по суті, пісню-хронікою, що від імені хлопця-рекрута подає перебіг подій, починаючи від насильного забирання селян до армії (їх «імили як курей»), далі погнали до Яблонова, потім під Коморно (Комаром), не давали ні їсти, ні пити. Далі з'являється Кошут, питає, чи будуть хлопці приставати до них. Ті відповідають, мовляв, як дасте їсти, то будемо. Наступні рядки відбивають страх новобранця перед військовим керівництвом, яке жорстoko карало селян за ухилення від мобілізації, військових повинностей: «Ой як же нас, побратиму, Кошут ізлапає, / Еј то то нас, товаришку, на мак порубає» [Franko 1894: 469].

До пісні увійшло чимало народних стереотипів, формул-кліше у змалюванні реалій солдатського життя та почувань. Це й туга рекрута за матір'ю, уявна розмова з нею, мати мліє, почувши про відбуття сина до війська, ставлення до самої «лапанки» хлопців-новобранців. Як і в інших піснях цього типу, рекрут бесідує з «єдноралом» (генералом) про свою долю, хлопці плачуть від туги й фізичних мук. Їм далекі інтереси цієї війни, чужі вояцька бравура і побут, вони служитимуть, аби було що їсти, та краще рідного дому для них немає нічого.

У багатьох варіантах збереглася найпопулярніша пісня про Кошута, її основні мотиви: наляканий цісар просить допомоги в царя, прихід російського війська в Угорщину, облога і взяття м. Комарно, капітуляція угорців та втеча Кошута. М. Драгоманов цитує кілька варіантів, 12 подає І. Франко, деякі з них перегукуються. До пісні з плином часу долучилися нові мотиви, історичні постаті тощо. Франко писав: «Натурально, що при

такій популярності пісня ся в різних часах і в різних сторонах улягла ріжним переробкам: до неї приточували тут одно, там друге, викидали або забували одні куплети і доробляли нові, а в кінці головну її основу переношено на інші, пізніші факти, зовсім на розріз з історичною правдою» [Там само: 470]. Твір належить до напівавторських, які увійшли до репертуару народних співаків. Ці тексти крім усного шляху могли поширюватися через лубкові та інші видання. Наводимо пісню за Г. Стрипським, який віднайшов її в часописі «Галичанин» за 1863 р. і вважає найстарішим записом і публікацією даного варіанту:

«Загадала Ниталія кісарика вбити,
Та схотіла усі гвері капелями палити.
А як прийшов пан Радецкий, та не много радив,
За два, за три часи добрі Ниталію згладив.
Ішов, ішов та пан кісар з міста Кромерижу,
Бо він має на серденьку велику огризу.
Та не тмій огризу має, що не мат що їсти,
Але тмій огризу має, що не мат де сісти.
А він має їсти, пити, не приймає трунок,
Бо він пише до Москаля: – Ставай на ратунок!
Москаль єму відписує, що я піти піду,
Мині нішо Венгерщини бить лиш до обіду.
Шо би били уділи наші сапоніри,
Як би не був прислав Москаль свої каноніри?
А їк прислав своє військо і свої гармати,
Аж тогди си врадували вші наші камрати.
Яке ж було файне місто, яке було ладне –
Як уно си називало? От відав Комарне.
Яке ж було файне місто муром наокола,
Ніхто єго би не розбив,
Лиш Москаль, Никола.
Ой, як яли у Комарні кульками бриніти,
Заплакали у Комарні і маленькі діти.
Ой, як яли у Комарні кульками свистати
Зачили си у Комарні мури розсипати.
Як убили старий кошчюл і середну браму,
Та вінесли перед войська біленькую фану.
А як вийшов старий Венгер, зачив си просити:

– А даруйте люде добрі, не будем си бити!
А як вийшов старий Веньгер, а впав на коліна:
– А даруйте люде добрі! Дам бутельку віна!
– Ми не прийшли-сми, ти Кошуте, твоє віно пити,
– А прийшли-сми, ти Кошуте, твоє жите взіти.
Перебилим, бай, Кошута, ще коби то й Бима,
Тогди би нам, гий камрати, щаслива година!
Перебили ми Кошута, ще коби то Турка!
Отак Кошут той утівав, їк з ліса вевюрка!» [Sztripszky 1907: 299].

Головною подією в пісні є прихід царського війська, симпатії закарпатців до російського царя угорська дослідниця І. Кріза пояснює тогочасною політичною пропагандою, в яку повірив народ. За словами Г. Стрипського, одночасно з походом росіян з'явилися публікації, що прославляли царя, їх друкували в багатьох місцях на шляху просування армії, за посередництва газет, ярмаркових співаків, вірші проросійського спрямування переходили в народ, прислужилися цьому і москвофіли. Драгоманов свідчить: «Початок москвофільської групи сягає ще до 1848 р. до побуту москалів в Угорщині для задушення мадярського повстання за часів А. Добрянського, що був австрійським комісаром при московському війську. Від тої пори закоренився погляд в деякої групи інтелігентів, щоб увільнити русинів від мадярського ярма можуть тільки москалі, а щоб вони хотіли вставлятися з ними, треба русинам признаватися до однієї національності з москалями. Се вони робили до війни, а тепер продовжують робити з привички» [Drahomanov 1881: 29]. Віра в доброго правителя тут втілилася в образі *білого царя* – царя-спасителя, царя-батюшки, популярного в російському фольклорі.

Щодо згаданого варіанту, то до основного мотиву тут додалися події італійського повстання. Йозеф Радецький – полководець австрійської армії, що придушив його. Місто Комарно, очевидно, потрапило до пісні випадково, можливо тому, що воно останнім перейшло до рук австрійців і було прикладом героїчного протистояння. Згадується також Кромерж, з якого іде цісар, невелике місто в Моравщині, куди він

переїхав з Відня. Пізніше, у час війни між Австрією та Францією замість Кромерижу з'являється Париж.

Пісня написана коломийковим розміром, типовими народнопісними зворотами передано переляк і переживання цісаря – він сидить і думку гадає, не хоче ні їсти, ні пити, «не приймає трунок», нервується, а потому пише листа до москаля, *муска* (московського) царя з проханням допомоги: «іди на ратунок!». Цар згоджується і далі хвалькувато проголошує, мовляв, до обіду він поб'є Венгерщину: «Та як зішлю на долину кінноту, піхоту/ То від рана до обіду зроблю з них болото». Гіперболічно передано й сили російської армії. Так, Москаль нагнав війська, як чорної храми, військ три мільйони (насправді 200 тисяч). Далі йдеться про облогу міста, «файного, ладного міста» Комарно, яке міг розбити «лиш москаль Никола».

Усталеним топосом українського фольклору є формула «Заплакали маленькі діти», що вживається для змалювання трагічної події, у даному випадку – обстріл Комарно. У варіантах уже плачуть «Кошутів діти». Сам Кошут може називатися Венгром, старим венгром, його прізвище тут вживається у кличному відмінку, як зменшувальне тощо, що властиво українським народнопісним звертанням: Кошуте, Кошутечку, Кошутенько, Кошутище. Кошут на знак капітуляції виносить білу фану – прапор. Народнорозмовним стилем він звертається до супротивників: «А даруйте, люди добрі» і хоче задобрити їх вином – пропонує бутельку, бочку вина. Кошута, який п'є вино, подибуємо і в угорських піснях.

В інших версіях пісні назви міст перекинуті і замість угорців / венгрів діють поляки чи турки, цісар навіть замінюється Москалем. На воєнні епізоди з часом нагромаджуються інші, пізніші події, що є ближчими і вагомішими для людей, так, зокрема додаються події польського повстання 1863–1864 рр., мотиви про панщину тощо.

У ХХ ст. на Закарпатті ще збереглися деякі фрагменти пісень про Кошута. З плином часу з'являються все нові історичні особи. У часи Другої світової війни у пісні знаходимо Гітлера й Сталіна.

До історичних подій долучено згадки про панщину. У кількох варіантах побутувала пісня з початковими рядками «Що ми будемо робити сараки руснаки» чи «О Господи, милосердний, як ми бідували». Варіанти можуть контамінуватися. Так, в одній частині пісні йдеться про тяжке життя в часи панщини і подяки цісареві за звільнення від неї. (Варто зауважити, що Кошут лише після тяжких поразок у липні 1849 р. пішов на поступки селянам і оголосив про рівноправність національностей, але час було згаяно). Наївна віра в доброго царя звучить у рядках одного з варіантів пісні: «Як зійшлися цісарики, / Взяли говорити, / Та «як би то бідним хлопам / Панщину уїмити?». Далі йдуть подяки цісареві та його родині за скасування панщини і наказ молитися за нього Богу [Drahomanov 1881: 74]. Далі згадано тягар панщини і податків панам, подано картину роботи на пана, знущання економа тощо. Пісня закінчується картиною «зозуленьки», котра заносить панщину за Дунай, за море [див. статтю Sen'ko 1992: 63–76].

У сучасніших записках Лайош Кошут є ліквідатором панщини: «Зібрав військо Кошут Лайош, став австрійців бити, / Перестали наші люди панщину робити» [Kvity Verkhovnyu 1985: 267].

Інша популярна народна пісня, з численними варіантами, навпаки, сповнена співчуттям до Кошута, який змушений тікати з країни:

«Сидит Кошут, сидит	Кошуте, Кошуте!
На високої драбині	На што нас вербуєшь?
Пише листы, пише,	Мало машь пінязи,
По Угорської Країні.	Чім нас выгодуєшь?

Ци на жалость, на жалость,	Шкода, Боже, шкода,
Ци на вельки зармуток;	И Кошута самого,
Шкода, Боже, шкода,	Што вон утек, што утек,
Сесь Кошутув вербунок!	Из орсагу своего!» [Holovatskyu 1878: 132].

В інших варіантах, поданих І. Франком та Г. Стрипським, натрапляємо на продовження мотиву осиротілих Кошутових дітей, його сім'ї. Очевидно, це рецепції угорських творів про блукання Кошута, втрату ним батьківщини, безпритульність на чужині тощо. Адже відомо, що вождь по революції назавжди залишився за межами краю, не в змозі повернутися

додому, і вів там активну діяльність. Образ бездомного, сповненого туги за своєю країною Кошута з'являється також в угорській лубковій літературі, однак у позитивному трактуванні. Кошут тут пише листи, посилає звістки. Паралелі даної пісні в Угорщині невідомі: «На кошуцькій горі червена застава, Буде там висіла Кошута глава...»

Збереглися й прозові твори про Лайоша Кошута і тогочасні події, переважно пов'язані з Закарпаттям. Про самого Кошута як про справедливого і мудрого правителя побутовали оповіді на мандрівні сюжети, часто притчового характеру. Так, це переказ «Чому Кошутівці побирають пенсію», де Кошут змушує Франца-Йосифа призначити пенсію воякам, які йому служили. Примітка оповідача, що двоє отримують гроші у Великім Березнім, надає оповіді правдоподібності.

Група творів розповідає про ліквідацію Кошутом панщини, однак він діє не прямо, а обхідними шляхами, власне, часто дурить панів. Цей сюжет знаходимо в угорському фольклорі [Érdei története 1966: 144; 145]. В українців ці твори набувають місцевої специфіки. У переказі «Легенда про Кошута» йдеться про те, що до Кошута слід було робити панщину кожному чоловіку сто днів у році. І орали людьми як кіньми. Коли прийшов Кошут, то він ліквідував панщину і зробив це хитро. Він запропонував панам волів, змучених роботою, замінити тими, що ще не робили. Пани радісно пристали на це й підписали «письмо». Та потім вони побачили, що Кошут обманув їх, бо під робочими волами він розумів народ, а під не робочими – панів. Ця фабула нагадує деякі оповіді про короля Матяша, а також має деякі алюзії до українських казок краю [Zacharovani kazky 1984: 442].

І хоча революція 1848–1849 рр. не зачепила Закарпаття, народні симпатії до Кошута як ліквідатора панщини, сприяють прив'язці цього образу до локальних подій. Він, як і інші відомі правителі, має на власні побачити побут своїх підлеглих, особисто перевіряє скарги, «убравшисть у плаття простого чоловіка». У переказі «Як Кошут гостював у Броді» він діє згідно з усталеним модусом зображення справедливих правителів – мандрує селами, заходить в хати до селян, пригощається, бесідує з ними,

залишає великі гроші за пригощання, є простим у поводженні. У даному випадку його зовнішність різниться від селянської – він з короткою борідкою, у білій сорочці, червоних штаних, начищених «парадних» черевиках. Селяни обступають його, проводжають до брички, дякують за ліквідацію панщини. З твором контамінується український казковий мотив (АТУ 921 А (Поділений хліб чи гроші)), де цар бесідує з мудрим селянином. Тут Кошут коментує образний вислів селянина про те, що він одну частину врожаю віддає, другу позичає, а третю собі лишає, тобто першу – батькам, другу – дітям, третю – собі.

Народ має свої погляди на політику, яка, як уже згадувалося, цікавить його переважно у сув'язі з власними потребами і проблемами. Так, переказ «Кошутава війна» починається оповіддю про пана (це був Кошут), який обіцяв ліквідувати панщину, тому до нього пішли місцеві люди. Згодом, розуміючи справедливість домагань селян, цар відмінє панщину, яку люди символічно поховали, закопавши нагайки та ін., поставивши хрести. «Поховання панщини» було реальним звичаєм, її ховали й на могилі ставили хрест.

Дійсні події про смерть Кошута на чужині та перенесення його праху в Угорщину, очевидно, дали поштовх до складання місцевого переказу «Кістки Кошута», де йдеться про те, що його тасмно поховали в дерев'яній церкві с. Дубрівки, аби тіло не знайшли чужинці. Згодом у село прибула угорська урядова комісія, та оскільки церква згоріла, шукати останки Кошута не стали, а взяли лише трохи землі з того місця, де стояла церква. А кістки лишилися лежати непорушними. І нібито лежать і досі [АТУ 2004: 110].

Більшість творів має локальну прив'язку, немало в них життєвої правди, реальних подій, яким інколи дається суб'єктивне тлумачення. Так, у творі «Русини і малярська революція» лаконічно, інформативно подано короткі відомості про події цього часу. У творі зустрічаються угорські та діалектні слова – *нямеш* (дворянин), *банда* – оркестр, *маляр, товмач* – перекладач, діалектизми *айбо, лем*, архаїзми *кміті* тощо. У

творі справді відбилася половинчаста політика австрійського уряду, який спершу пішов на поступки українцям-русином, однак з часом залишив їх на поталу угорській владі.

Про прихід російських воїнів-козаків, запрошених цісарем задля розправи з Кошуттом, «який був за народ і прагнув кращого життя» розповідається у топонімічному переказі «Урочище Баранівка», яке названо так нібито тому, що росіяни розклали тут намети, тримали в кошарі баранів і пекли бараняче м'ясо. Кошуттова революція називається «Кошуттовою рибереєю», про неї йдеться у невеликому однойменному творі, де кошутівці билися із студентами (від назви Студений). Оповідь ведеться від імені останніх. Про Кошуттову *реберею* в іншому селі – Воловім розповідається в переказі «Война в році 1848» [Narodni... 1925: 118].

В українському фольклорі побутують і перекази про поразку визвольної війни та втечу Кошута та його соратників, на Закарпатті це пов'язується з місцевими умовами. Тут існує багато легенд про замкові колодязі, які грали велику роль у час облог, вони вели до таємних ходів, таким чином утікали від ворогів.

Отже, слов'янський фольклор про Лайоша Кошута репрезентований народними піснями та переказами й відтворює основні моменти визвольної війни – мобілізацію місцевого населення, його боротьбу за свободу, прихід російської армії та поразку, капітуляцію та втечу Кошута тощо, а також таке насущне для селян питання, як ліквідація панщини, яку він пов'язує з Кошуттом чи з цісарем. Народні погляди на Кошута в піснях є суперечливими. Часто вони є переважно напівавторськими творами, частково містять антиугорські мотиви, засудження Кошута, в інших його поразка викликає співчуття. Пісні містять чимало народнорозмовних зворотів та діалектизмів. Селяни тут борються за національну та соціальну свободу, відміну панщини, якій присвячено чимало місця в народних наративах регіону. З часом у народних творах відбувається перестановка

часу та простору, одні історичні персонажі та локуси заміщуються іншими, змінюються та актуалізуються.

REFERENCES:

1. Holovatskyi YA. (1878) *Narodnye pesny Halytskoy y Uhorskoy Rusy* [Folk songs of Galician and Hungarian Rus]. Moskva : Unyversytetskaya typohrafiya., Vol. I–III.
2. Drahomanov M. (1881) *Novi ukrayins'ki pisni pro hromads'ki spravy* (1764–1880). [New Ukrainian songs about public affairs]. Zheneva : Pechatn'a «rabotnyka» j «hromady», 133 pp.
3. *Zacharovani kazkoyu* (1984) [Enchanted by the fairy tale]/ ukrayins'ki narodni kazky v zapysakh P. V. Lintura. Uzhhorod : Karpaty. 526 pp.
4. *Kvity Verkhovyny* [Flowers of Verkhovyna]: *Kolomyky / zapys tekstiv, uporyad., prym. ta slovn.* YU. Boychuka. Uzhhorod : Karpaty, 1985. 360 pp.
5. Kostomarov M. I. (1877) *Malorossyyskye narodnye predaniya y rasskazy* [Little Russian folk legends and stories]. *Russkaya starina*. № 5. pp. 120–129.
6. *Narodni opovidanya pro davnynu: ystoryya Podkarpat-skoyi Rusy v perekazakh* (1925) [Folk stories about antiquity: the history of Subcarpathian Rus in retellings] / uporyad. K. Zaklynskiy; zobraly uchenyky Berehovskoyi hymnaziyi. Pryashev : Pechatnya sv. Nykolaya, 128 pp.
7. Pan'kevych I. (1938). *Ukrayins'ki hovory Pidkarpat'skoyi Rusi i sumezhnykh oblastey* [Ukrainians speak Subcarpathian Russia and adjacent regions]. Part. 2. : Vzirtsy besidy. Praha. pp. 409–549.
8. Sen'ko I. (1992) *Pisnya pro skasuvannya panshchyny* [Song of the abolition of the battleship]. *ZNTSH. Vol. 223: Pratsi Sektsiyi etnografii ta fol'klorystyky* [Works of the Section of Ethnography and Folklore]. L'viv, pp. 63–76.
9. Franko I. *Koshut i Koshut-s'ka viyna* (1894) [Koshut and the Koshut War]. *Zhytye i slovo* [Life is the word]. Vol. I. pp. 461–477.
10. Chori YU. (2004). *Khoch ne ray, zate sviy kray: Lehendy, perekazy ta opovidannya pro zemlyu, nebo, sontse...* [Although not paradise, but his country: Legends, legends and stories about the earth, the sky, the sun]. Uzhhorod: IVA PROFI, 416 s.
11. ATU (2004) – *The Types of International Folktales: A Classification and Bibliography. Based on the system of Antti Aarne and Stith Thompson* / By Hans-Jörg Uther. Helsinki. Part. I 619 p.; Part. II. 536 p.; Part III. – 285 p.
12. Bellosics B. (1892). *Vend népdalok. Ethnographia*. no 3. p. 84.

13. Dégh L. (1952) *A szabadságharc népköltészete*. Budapest : Akadémiai K., 206 pp.
14. *Érdei története* (1966)/ Cheresthesiu V. Bukarest. Vol. 2. 119 pp.
15. Ernyey J. (1922). Tótnyelvű krónikás énekek és kurucdalok // *Ethnographia*. no 33. pp. 27.
16. Magyar Z. A (2018). *Magyar történeti mondák katalógusa*. Budapest : Kairosz könyvkiadó kft., Vol. I–XI.
17. Sztipszky H. (1907). Kossuth Lajos a ruthén népköltészetben. *Ethnographia*. 18. pp. 157–162, 243–248, 299–307.
18. Tordinac N. (1986). Hrvatski narodni običaji, pjesme i pripovijetke iz Pečuha i okolice, Budapest. pp. 86.

Палій О.

*к.ф.н., доц., Київський національний університет імені Тараса Шевченка
(Україна)*

Paliy O.

*PhD., Associate Professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv
(Ukraine)*

STRUKTURA VYPRAVĚNÍ V ROMÁNU MILANA KUNDERY NESMRTELNOST

THE NARRATIVE STRUKTURE OF THE NOVEL BY MILAN KUNDERA IMMORTALITY

У статті досліджується поетика роману Мілана Кундери «Безсмертя» на сюжетному, композиційному та наративному рівнях. Висвітлюються філософсько-естетична проблематика твору, взаємопроникнення форм епічної оповіді та есеїстики, авторські комунікативні стратегії. Особлива увага присвячена наративній структурі тексту, якій притаманна суб'єктивність оповідної манери, прийом авторської маски, метанаративні міркування, одночасне використання різних форм нарації.